

Henry Mäkelä

**VÄESTÖNKASVUN AIHEUTTAMAT
HAASTEET KUNNALLE JA SEN
TALOUDELLE**
Case Järvenpää

TIIVISTELMÄ

Henry Mäkelä: Väestönkasvun aiheuttamat haasteet kunnalle ja sen taloudelle
Kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
Hallintotieteiden tutkinto-ohjelma
Toukokuu 2021

Kuntien väestönkehitys tulee usein esille puhuttaessa maaseudulta kaupunkeihin kohdistuvasta muuttoliikkeestä. Aiheesta käytävä keskustelu on keskittynyt suurelta osin muuttoliikkeen myötä väestöään menettävien kuntien tarkasteluun. Tämä tutkimus pyrkii ottamaan osaa tähän keskusteluun tarkastelemalla väestöltään kasvavaa ja muuttovoittoista Järvenpäästä. Tarkastelun keskiössä ovat nopeasta väestönkasvusta aiheutuvat haasteet kunnalle, väestönkasvuun liittyvät investoinnit, ja väestönkasvuun liittyvät riskit.

Tutkimuksen aiheen voisi liittää muuttoliikkeen, kaupungistumisen tai kuntien velkaantumisen aihekenttiin. Tutkimuskysymykset lähestyvät aihetta erityisesti talouden näkökulmasta, mutta tutkimusta ei voida pitää puhtaasti taloudellisia ilmiöitä tarkkailevana. Tutkimuskysymysten selvittämiseksi sen aikana on kerätty oma kvalitatiivinen haastatteluaineisto. Aineisto on kerätty toteuttamalla teemahaastattelukierros Järvenpään kaupungin hallinnossa toimiville tahoille. Oman aineiston tueksi tutkimuksessa on esitelty myös aikaisempaa tutkimuskirjallisuutta ja tilastoja. Aineiston analyysi on toteutettu aineistolähtöisen sisällönanalysin menetelmällä.

Tutkimuksen tuloksena löytyi useita erilaisia haasteita, jotka olivat ainakin osittain seurausta nopeasta väestönkasvusta. Merkittävimpinä haasteina väestönkasvuun liittyen nousi esille tulevien palvelutarpeiden arviointi, investointien aiheuttama paine kaupungin taloudelle ja kasvava tilatarve sisäilmaongelmien ilmetessä samanaikaisesti. Tutkimuksessa selvitettiin myös kaupungin ratkaisuja näihin haasteisiin. Tärkeimpinä ratkaisuinä esiintyivät kasvua hallitseva strategia ja joustavat ratkaisut investoinneissa. Kokonaisuutena nopea väestönkasvu näkyi kunnalle kompleksisena haasteena, joka kuitenkin oikein ratkaistuna palkitsee sitä tulevaisuudessa. Jatkotutkimuksen aiheena ehdotan eri kuntia vertailevaa tutkimusta samasta aihepiiristä.

Avainsanat: Väestönkasvu, muuttoliike, kaupungistuminen, Järvenpää

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

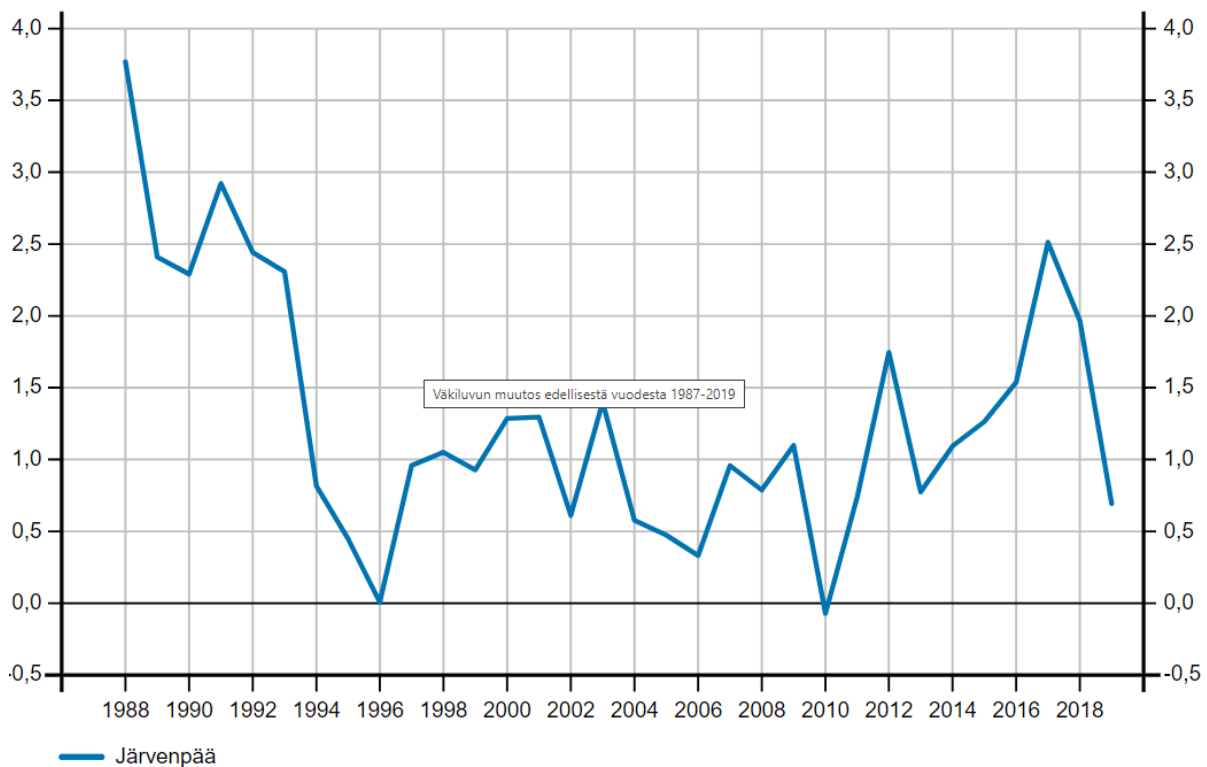
1. Johdanto	1
1.1 Aiheen valinta ja tutkimustehtävä	3
2. Tutkimuskysymykset	4
3. Teoreettinen viitekehys	5
3.1 Väestönkasvu	5
3.2 Muuttoliike	6
3.3 Kaupungistuminen	8
3.4 Kuntien velkaantuminen	9
4. Aineiston kerääminen ja analyysimenetelmät	11
4.1 Analyysimenetelmä	12
5. Tutkimuksen tulokset ja analyysi	14
5.1 Väestönkasvun piirteet Järvenpäässä	14
5.2 Asuntopolitiikan rooli väestönkasvun kontrolloinnissa	14
5.3 Kasvava väestö edellyttää investointeja moniin kohteisiin	15
5.4 Haasteena nopean investointitahdin aiheuttamat talouspaineet	16
5.5 Haasteena epävarmuus tulevaisuuden kehityksestä	17
5.6 Haasteena palveluiden järjestäminen riittävästi, tasapuolisesti ja taloudellisesti	19
5.7 Riskinä kaupungin liiallinen velkaantuminen, osaratkaisuna joustavammat investoinnit?	20
5.8 Sote uudistuksen mahdollinen vaikutus väestönkasvusta aiheutuville haasteille ja riskeille	21
6. Tulkinta	22
7. Johtopäätökset ja pohdinnat	26
7.1 Kritiikki	27
7.2 Pohdinta ja jatkotutkimus	28
8. Lähteet	29
9. Liitteet	31
9.1 Haastattelurunko	31

1. Johdanto

Kuntatalouden ongelmat ovat olleet näkyvästi esillä julkisessa keskustelussa viime vuosina. Ilmiöön usein liittytyihin tekijöihin kuuluvat muun muassa muuttoliike maalta kaupunkiin, siitä johtuva väestörakenteen muutos ja kuntien rooli palveluntuottajina. Järvenpää on moniin muihin kuntiin verrattuna suotuisassa asemassa; se sijaitsee Keski-Uudellamaalla, hyvien yhteyksien päässä pääkaupunkiseudun suuriin kasvukeskuksiin ja on nauttinut voimakkaasta väestönkasvusta 2010-luvulla.

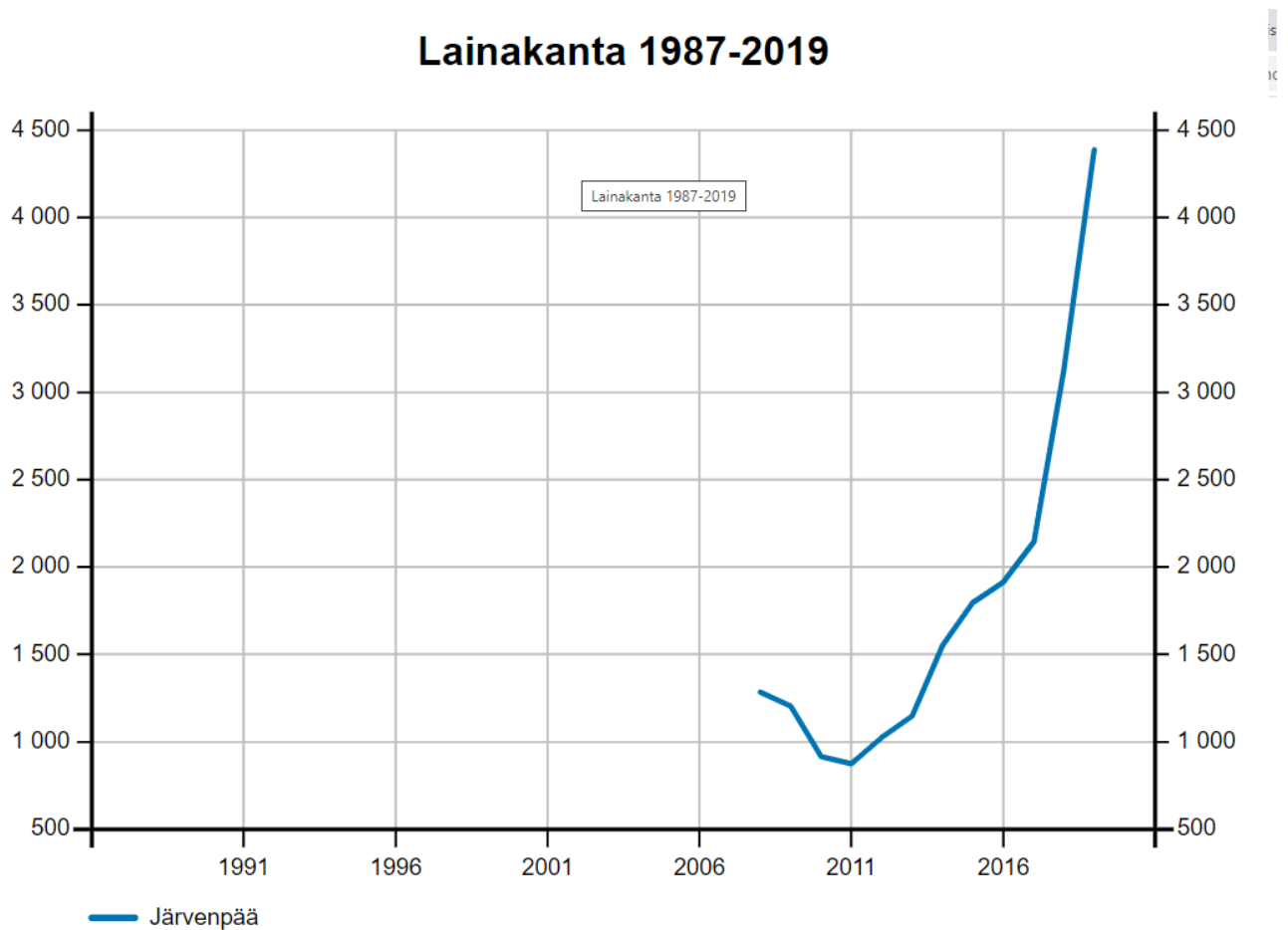
Tässä yhteydessä on syytä tarkastella Järvenpään väestönkasvua hieman tarkemmin. Kuten kuvaajasta 1 näkyy, Järvenpään väkiluku on noussut nopeasti koko 2010-luvun ajan. Vuonna 2010 Järvenpäässä asui 38 680 asukasta ja vuoteen 2020 mennessä se oli noussut 43 739- asukkaaseen (Tilastokeskus 2021). Vuonna 2017 Järvenpään väkiluku kasvoi noin 2,5 %, tarkoittaen 1065 henkilöä ja Manner-Suomen nopeinta väestönkasvua (Kuntalehti 2018).

Väkiluvun muutos edellisestä vuodesta 1987-2019

Kuvaaja 1, (Tilastokeskus 2020)

Tästä huolimatta Järvenpään talous on paininut suurten ongelmien kanssa viime vuosina. Vuonna 2019 sen tilinpäätös oli koko kaupungin historian heikoin, jääden 32 miljoonaa euroa alijäämäiseksi. Kaupungissa on pelätty viime vuosina jopa kriisikuntaluokittelua. (Järvenpään kaupunki 2020, 9.) Kaupungin lainakanta per asukas oli vuonna 2019 4389,1e/asukas. Vertailukohtana koko maan kuntien keskiarvo oli 3341,8e/asukas. (Tilastokeskus 2020.) Lainakannan nopea kasvu vuodesta 2011 alkaen näkyy kuvaajassa 2.

Kuvaaja 2, (Tilastokeskus 2020)

1.1 Aiheen valinta ja tutkimustehtävä

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan väestönkasvun aiheuttamia haasteita kunnille ja niiden taloudelle. Väestönkasvua ja siihen liittyvää muuttoliikettä on tarkasteltu paljon erityisesti muuttotappiollisten kuntien näkökulmasta. Ikääntyvä väestö ja palveluiden turvaaminen väestöltään autioituvissa kunnissa ovat olleet suuria teemoja tässä keskustelussa. Kunnat ovat pyrkineet etsimään ratkaisuja asukasohjansa säilyttämiseen ja olemassaolonsa turvaamiseen. Järvenpään tilanne on näihin kuntiin verrattuna monissa asioissa päinvastainen, mikä tarjoaa mahdollisuuden lähestyä aihetta toisesta, vähän tarkastellusta näkökulmasta.

Väestönkasvun mukanaan tuomiin ilmiöihin on viitattu Järvenpään kaupungin tilinpäätöksessä 2019. Väestönkasvun ja kaupungin toimitilojen sisäilmaongelmat ovat aiheuttaneet suuren investointipaineen tilanteessa, jossa tulorahoitus ei riitä palveluiden tarjoamisesta aiheutuvien kulujen kattamiseen. Heikko tulorahoitus ja korkea investointitaso ovat velkaannuttaneet kaupunkia nopeasti. (Järvenpään kaupunki, 2020, 15.) Järvenpään tutkiminen avaa siis mahdollisuuden tarkastella väestönkasvun ominaisuuksien lisäksi siihen liittyviä investointeja sekä lieveilmiöitä.

Kaupungin velkaantuminen olikin yksi mielenkiintoinen huomio tutkimusaihetta pohdittaessa. Kaupungin vuoden 2019 tilinpäätöksessä viitattiin sen liittyvän väestönkasvun aiheuttamaan investointipaineeseen. Ennakkokäsitykseni materiaalin perusteella oli se, että Järvenpäässä oli pyritty kasvamaan nopeasti ja tätä kasvua on tuettu erilaisin investoinnein, jotka maksaisivat itsensä takaisin tulevaisuudessa kasvavien verotulojen avulla. Halusin lähestyä tätä aihetta tutkimuksessani selvittämällä tähän ilmiöön liittyviä riskejä ja investointeja, sekä päätöksenteon perusteita niiden taustalla.

Järvenpään valintaan tutkimuksen kohteeksi vaikutti myös sen rooli entisenä asuinkuntanani. Todistamani suuret rakennushankkeet kannustivat minua tarkastelemaan kaupungin velkaantumista ja väestönkasvua, joista koottu data näytti väestönkasvun ja velkaantumisen trendien jatkuneen jo noin 10 vuotta. Kaupungin tilinpäätös tarjosi lisää tietoa aiheesta. Kasvava ja rakenteeltaan terveen kaupungin nopea velkaantuminen oli mielenkiintoinen ilmiö, jota halusin tällä tutkimuksella lähestyä. Tarkasteltuani aihetta lisää, päätin keskittyä tarkastelemaan väestönkasvun tuomia haasteita Järvenpään kaupungille ja sen taloudelle. Valmiit tutkimuskysymykset löytyvät seuraavasta kappaleesta.

2. Tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymyksenä; *Minkälaisia haasteita nopea väestönkasvu voi aiheuttaa kaupungille ja sen taloudelle?* Pääkysymyksen lisäksi tahdon tutkia alakysymyksiin; *Minkälaisia investointeja väestönkasvu on edellyttänyt Järvenpäässä? Sekä: Minkälaisia riskejä väestönkasvuun liittyy ja miten niitä voidaan hallita?*

Tutkimuskysymykselläni pyrin siis selvittämään väestönkasvusta aiheutuvia haasteita. Kasvava väestö tuo luonnollisesti kaupungille elinvoimaisuutta ja verotuloja, mutta minkälaisia haasteita sille syntyy tarpeiden kasvaessa ja väestön muuttuessa? Olennaista on myös selvittää se, miten Järvenpäässä on onnistuttu vastaamaan näihin haasteisiin ja minkälaisia haasteita sillä voi olla edessä tulevaisuudessa. Tarkoitukseni on keskittyä sellaisiin haasteisiin, jotka ovat liitettävissä helposti kaupungin väestönkasvuun ja sen ominaisuuksiin. Ennakkokäsitykseni oli se, että haasteita on liittynyt ainakin kaupungin palveluiden järjestämiseen kysynnän kasvaessa.

Tutkimuksen alakysymykset lähestyvät aihetta väestönkasvun edellyttävien investointien ja niihin liittyvien riskien näkökulmasta. Näillä kysymyksillä haluan lähestyä aihetta erityisesti kaupungin talouden näkökulmasta. Kaupunki on ottanut runsaasti velkaa 2010-luvulla. Samaan aikaan sen väestö on kasvanut voimakkaasti. Väestönkasvuun liittyvien investointien tarkastelulla haluan luoda katsauksen väestönkasvun rooliin kaupungin velkakehityksessä. Investointien tarkkailulla tutkimuksessa voidaan myös selvittää väestönkasvun kaupungilta edellyttämiä taloudellisia panostuksia. Halusin myös selvittää, minkälaisia investointeja kaupunki on tehnyt luodakseen väestönkasvua ja minkälaisia investointeja se on tehnyt vastaamaan väestönkasvun luomaan kysynnän kasvamiseen.

Aikaisempien kysymysten ohessa haluan pohtia sitä, minkälaisia riskejä liittyy kasvavaan väestöön ja siitä mahdollisesti johtuvaan velkaantumiseen? Tämän lisäksi näen tärkeäksi selvittää, minkälaisilla toimilla kaupungissa on hallittu väestönkasvua ja siihen liittyviä investointeja. Tämä kysymys liittyy vahvasti myös aikaisempiin kysymyksiin, sillä siihen liittyy olennaisesti väestönkasvun haasteet ja siihen liittyvistä investoinneista aiheutuvat riskit.

3. Teoreettinen viitekehys

Väestönkasvu on tutkimuksen aikana usein toistuva käsite, joka esiintyy myös tutkimuskysymyksissä. Käsite lienee monille tuttu ennestään, eikä sen liian perusteellinen selittäminen vaikuta mielekkäältä tässä osiossa. Katson kuitenkin tärkeäksi sisällyttää teoriaosuuteen kappaleen väestönkasvun käsitteen ominaisuuksista ja siitä, miten se näkyy suomalaisissa kunnissa.

Katson tutkimusaiheeni ilmiön liittyvän vahvasti erityisesti muuttoliikkeeseen. Luonnollisen syntymän laskiessa Suomessa, on muualta Suomesta tai ulkomailta muuttavilla suuri merkitys kuntien väestönkasvussa. Tämä tutkimuksen kannalta oleellista on tarkastella muuttoliikettä erityisesti sen kohdekunnissa. Muuttoliikkeen alkuperäiset syyt eivät näyttäydy kovin keskeisinä tutkimuskysymysten valossa, mutta sen sijaan muuttajien ominaisuudet vaikuttavat tärkeältä seicalta väestönkasvun taloudellisia vaikutuksia tarkastellessa. Samaan aikaan tutkimuksen aihe voidaan kytkeä kaupungistumiseen. Tämän vuoksi sisällytän teoriaosuuteen lyhyen kappaleen myös tästä käsitteestä.

Talouden ollessa vahvana teemana tässä tutkimuksessa, on mielestäni olennaista esitellä tämän tutkimuksen teoriaosuudessa myös viimeaikaista keskustelua kuntien talousvaikeuksista. Päätös Järvenpään tutkimisesta lähti myös pitkälti sen taloudellisen tilanteen tarkkailusta. Tämän vuoksi olenkin sisältänyt tähän osioon myös kuntien velkaantumista käsittelevän kappaleen.

3.1 Väestönkasvu

Väestönkasvu tarkoittaa nimensä mukaisesti väestömäärän lisääntymistä. Väestönkasvua voidaan tarkastella usealla eri tasolla. Tässä tutkimuksessa sitä tarkastellaan erityisesti Suomalaisten kuntien tasolla. Väestönkasvuun vaikuttavat syntyvyys, elinajan pituus ja siirtolaisuus (Nivalainen & Volk 2002, 15). Syntyvyyden kasvu lisää luonnollisesti väestönkasvua, kuten myös ulkopuolelta muuttavat siirtolaiset. Kasvava elinikä ei suoranaisesti tuo uusia asukkaita alueelle, mutta se vaikuttaa väestön määrään vähentämällä kuolleisuutta lyhyellä aikavälillä. Maan sisällä tapahtuva muuttoliike ei vaikuta väestön määrään valtion tasolla, mutta sillä on erittäin suuri merkitys kuntien väestönkehityksessä (Nivalainen & Volk 2020, 15).

Väestön määrän vaihteluilla on luonnollisesti suuri merkitys kunnille. Suurempi määrä veronmaksajia tarkoittaa yleensä suurempaa määrää verotuloja. Toisaalta suurempi määrä asukkaita tarkoittaa suurempaa määrää kunnan tuottamien palveluiden käyttäjiä.

Väestönkasvu nähdäänkin tärkeänä piirteenä kuntien kehittämisessä. Erityisesti väestön väheneminen nähdään usein ongelmallisena. Kasvukeskusten nopea väestönkasvu voi aiheuttaa myös lieveilmiöitä. Väestömäärän mukana kasvavat tarpeet vaativat kunnalta investointeja infrastruktuuriin, palvelutuotantoon ja asuntojen rakentamiseen. Näiden investointien vuoksi kunnat joutuvat sitomaan tulevaisuuden verovarojaan, sekä ottamaan riskejä kasvu- ja korkokehitykseen liittyen. (Okko, Miettälä & Oikkarinen 2000, 10.)

Tutkimuskohteessa Järvenpäässä väestönkasvu on ollut näkyvä ilmiö koko 2010-luvun ajan (Tilastokeskus 2021). Vuonna 2017 sen vuotuinen väestönkasvu oli noin 2,5 %, mikä tarkoitti Manner-Suomen nopeinta väestönkasvua. Tämä tarkoitti noin 1065 asukasta lisää edellisvuoteen verrattuna. (Kuntalehti 2018.) Näin nopean väestökasvun voisi olettaa aiheuttaneen ainakin joitakin Okon, Miettälä ja Oikkarisen (2000) mainitsemia ilmiöitä.

3.2 Muuttoliike

Muuttoliikkeellä voidaan tarkoittaa vapaaehtoista muuttoliikettä tai pakolaisuutta. Vapaaehtoinen muuttoliike voidaan jakaa maassamuuttoon, mikä tapahtuu valtion rajojen sisäpuolella, ja siirtolaisuuteen, mikä tapahtuu valtioiden rajojen yli. (Söderling 2002, 195.) Tämän tutkimuksen aiheen kannalta keskeistä lienee tarkastella erityisesti kuntarajat ylittävää maassamuuttoa, koska sillä on vahva yhteys kuntien väestönkehitykseen. Myös siirtolaisuudella on rooli kuntien väestönkasvussa, mutta sen rooli Järvenpään väestönkehitykselle ei ole oman aineistoni perusteella vaikuttanut kovin merkittävältä.

Maassa muuttaminen on ja on ollut merkittävä ilmiö Suomessa. Vuosina 2000–2010 Suomessa on muutettu kuntarajat ylittävästi noin 270 000–280 000 kertaa vuosittain. Näistä muutoista vajaa puolet on tehty maakuntarajat ylittävästi. Trendinä näissä muutoissa on ollut niiden kohdistuminen suuriin kasvukeskuksiin ja niiden ympärillä sijaitseviin kehyskuntiin. Varsinkin pääkaupunkiseudun suuret kaupunkialueet ovat lisänneet asukasluvuansa tämän muuttoliikkeen seurauksena. Samalla väestö on vähentynyt erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomessa. Myös Suomeen ulkomailta kohdistuva

maahanmuutto on kohdistunut paljolti samoille muuttovoittoalueille. (Kytö & Kral-Leszczynska 2013, 13–14.)

Huomattava seikka muuttoliikkeessä on myös muuttovirtojen valikoivuus. Tämä tarkoittaa sitä, että lähtö- ja tulomuuttajien välillä on selkeitä eroja. Nämä erot voivat liittyä esimerkiksi sukupuoleen, ikään, tulotasoon ja koulutukseen. Tämä valikoivuus voi muuttaa kuntien väestönrakenteita merkittävästi muuttoliikkeen seurauksena. (Kytö & Kral-Leszczynska 2013, 25–26.)

Pelkästään muuttovoitto- tai tappio eivät siis vielä kerro tarpeeksi kunnalle aiheutuvista hyödyistä. Muuttajien ominaisuuksilla, kuten tulotasolla ja palvelutarpeilla pystytään luomaan parempi kuvaaja nettomuuton hyödyistä tai haitoista. Nettomuutolla tarkoitetaan kuntaan muuttajien ja poismuuttajien erotusta. Arviointi on hankalaa, sillä muuttajien ominaisuudet vaihtelevat usein muuton jälkeen ja kokonaistaloudellisia vaikutuksia pystytään tarkkailemaan vasta vuosien päästä muuttohetkestä. (Kytö & Kral-Leszczynska 2013, 94.)

Muuttoliike voidaankin siis nähdä merkittävänä ilmiönä koko maassa. Asukasluku ei itsessään nouse maassamuuton seurauksena valtion tasolla, mutta se voi olla kriittistä eri alueiden talouksille. Tämän tutkimuksen tarkastellessa väestönkasvua suomalaisessa kunnassa, on tämä maan sisäinen muuttoliike vaikutuksineen hyvin mielenkiintoista aiheen kannalta.

Kuntien toivomien muuttajien ominaisuuksia on myös selvitetty. Yleisesti ottaen kunnat ovat toivoneet muuttoliikkeen tuomien asukkaiden olevan työssäkäyviä, korkeakoulutettuja ja hyvätuloisia. Myös lapsiperheet nähtiin usein toivottuina muuttajina. Maakunnista etenkin Uusimaa on onnistunut houkuttelemaan kaikista toivotuimpien muuttajien ryhmiä. (Kytö & Kral-Leszczynska, 2013 94–95.) Tietyt muuttajaryhmät voivat aiheuttaa myös haasteita kohdekunnissa. Esimerkiksi toivottujen lapsiperheiden suuri määrä voi kasvattaa huomattavasti kuntien investointitarpeita. Myös eläkeläisten keskittyminen suuriin kaupunkeihin on nähty mahdollisena haasteena näiden palveluntarjonnalle. (Kytö & Kral-Leszczynska 2013, 106–107.) Kuntien toiveet hyvätuloisista, korkeakoulutetuista ja työssäkäyvistä muuttajista vaikuttaa helposti ymmärrettävältä. Nämä muuttajat tuovat kuntaan paljon verotuloja ja inhimillistä pääomaa. Myös tämän kohderyhmän palveluiden tarve on odotettavasti varsin kohtuullista.

Tämä muuttoliikkeen teoria vaikuttaisi liittävän Järvenpään väestönkasvun vahvasti muuttoliikkeeseen. Järvenpää sijaitsee Keski-Uudellamaalla ja Helsingin seudulla, mikä on ollut

muuttoliikkeen suurimpia kohteita. Kaupungin suhteellisesti suuri lapsien ja nuorten määrä voisi tämän teorian mukaan selittää osittain kaupungin talouden luvuista ilmenevää investointipainetta.

Järvenpään muuttoliike onkin ollut voitollista 2011-luvulta alkaen, tarkoittaen sitä, että Järvenpään muuttajien määrä on ylittänyt poismuuttajien määrän. Vuosina 2010–2016 Järvenpään osuus kuntien välisestä nettomuutosta oli 805 asukasta. Sen suurin nettomuuttovoitto oli vuonna 2012, jolloin luku oli 368 asukasta. Ikäluokittain tarkasteltuna vuosina 2010–2016 Järvenpää sai suurimman muuttovoiton 25–34- vuotiaista. Muuttovoittoa se sai myös 35–44- vuotiaista, alle 14- vuotiaista ja yli 65- vuotiaista. Muista ikäryhmistä Järvenpää koki muuttotappiota, joista suurin luku koski 15–24- vuotiaita. (Aro 2018.)

Järvenpään muuttovoitto vaikuttaa monelta kannalta hyvältä myös muiden muuttajien kautta tarkasteltuna. Vuosina 2014–2015 se sai nettomuuttajina 361 työllistä muuttajaa, kun taas saman aikavälin työttömien nettomuuttotappio oli 5 asukasta. Kaupunki on saanut myös paljon korkeakoulutettuja muuttajia. Vuosina 2010–2015 alemman korkea-asteen, ylemmän korkea-asteen tai tutkijankoulutusasteen koulutuksen saaneiden nettomuutto oli 472 henkilöä. Keskiasteen ja alimman korkea asteen koulutuksen saaneiden nettomuuttotappio oli 388 henkilöä. (Aro 2018.)

Järvenpään on ollut useimmissa tuloluokissa nettomuuttovoittoinen. Suurin muuttovoitto oli 32000–41999 tienaavissa. Järvenpää oli muuttovoittoinen myös yli 52000e tienaavissa ja 2–2999 tienaavissa. Näiden luokkien välillä nettomuuttotappiota kertyi ainoastaan 6000–8999 tienaavassa luokassa ja 9000–11999 tienaavassa luokassa. Pääosin muuttovoittoa on kertynyt siis keski- ja hyvätuloisista. (Aro 2018.)

Kokonaisuudessaan Järvenpään kohdistunut muuttoliike käsittää paljon Kydön ja Kral-Leszczynskan (2013) määrittelemiä kuntien toivomia ominaisuuksia. Muuttajat ovat olleet suurelta osin työssäkäyviä, korkeakoulutettuja, sekä keski- ja hyvätuloisia. Näiden muuttajien ominaisuuksien selvittäminen on tärkeää, sillä niiden avulla tämän tutkimuksen tuloksia voidaan pohtia ja vertailla suhteessa sellaisiin kuntiin, joissa muuttoliike on koostunut erilaisista muuttajista.

3.3 Kaupungistuminen

Kaupungistumisella tarkoitetaan tilannetta, jossa yhteiskunnan kaupungeissa asuvan väestön osuus kasvaa. Suomessa kaupungistuminen on ollut pitkään jatkunut ilmiö. Vuonna 1980 noin 62 % suomalaisista asui kaupunkiseuduilla, kun taas vuonna 2018 vastaava luku oli 72 %. Ennustuksen mukaan vuonna 2040 kaupungeissa eläisi noin 78 % suomalaisista. (Rehunen, Helminen & Honkatukija 2019, 2.)

Ilmiötä Suomessa voidaan kuvata myös tarkastelemalla taajamia. Taajamalla tarkoitetaan tiiviisti asuttua- ja rakennettua, yli 200-asukasta kattavaa aluetta. Noin 80 % suomalaisista asuu taajamissa, vaikka niiden yhteispinta-ala kattaa vain alle 2 % Suomen kokonaispinta-alasta. Taajamien määrä on kuitenkin voimakkaasti pienentynyt viime vuosien aikana. Vuosina 1960–2010 taajamien määrä putosi 1137:stä 745:teen. Tätä kehitystä selittää ihmisten muutto yhä suurempiin kasvukeskuksiin, sekä pienempien taajamien sulautuminen suurempiin kokonaisuuksiin. (Tilastokeskus 2011.)

Järvenpään taajama-aste vuonna 2019 oli 99,9 % (Tilastokeskus 2021). Kaupunkimaisena ympäristönä Järvenpään kehittyminen voidaan siis katsoa myös osaksi tätä kaupungistumiskehitystä. Tutkimuksen kannalta Järvenpään kaupunkimainen ympäristö on myös oleellinen seikka, sillä esimerkiksi välimatkat vaikuttavat väistämättä kuntien palveluverkon ja infrastruktuurin rakentamiseen.

3.4 Kuntien velkaantuminen

Kuntien velkaantuminen on ollut jatkuva kehityssuunta suomalaisissa kunnissa. Hyvänä mittarina kuntien velkaantumislle voidaan käyttää konsernin lainakantaa, joka tarkoittaa kuntakonsernin korollista vierasta pääomaa. Kuntakonsernien lainakanta on noussut voimakkaasti 2000-luvulta asti. Lainakanta on noussut konsernien jokaisella tasolla; kunnissa, kuntayhtymissä ja tytäryhteisöissä. (Kuntaliitto, 2020, 15.)

Kuntien ja kuntayhtymien lainakannan arvo vuoden 2019 lopussa on ollut noin 22,9 miljardia, mikä vastasi noin yhdeksää prosenttia bruttokansantuotteesta (Kuntaliitto 2020). Kyseessä on siis todella merkittävä ilmiö. Tärkeä lainakannan nousuun vaikuttava tekijä on valtionosuuksien leikkaamisesta, palvelukysynnän lisääntymisestä ja kuntien lisääntyneistä tehtävistä johtuva tulorahoitusosuuden puute kasvavassa investointipaineessa (Kuntaliitto 2020). Kunnilla on siis yhä vähemmän tuloista kerrytettyä rahaa investointeihin, jota joudutaan paikkaamaan ulkopuolisella rahoituksella.

Järvenpään lainakanta oli vuonna 2019 9135e asukasta kohden, kaikkien Suomen kuntien keskiarvon ollessa 7081e asukasta kohden (Tilastokeskus 2021). Lainakannan kasvu Järvenpäässä on ajoittunut varsinkin 2010-luvulle, mikä kertoo talouspaineista tällä aikavälillä. Saman vuoden opetus- ja kulttuuritoiminnan sekä sosiaali- ja terveystoiminnan nettokäyttökustannukset per asukas ovat kansallista keskiarvoa alemmat, joten lainakannan nopea kasvu kertoo todennäköisesti suurista investoinneista. (Tilastokeskus 2021.)

Tutkimuksen loppupuolella Järvenpää julkaisi vuoden 2020 tilinpäätöksensä. Sen toimintakertomuksessa on kuvattu Järvenpään yleistä taloudellista tilannetta kyseisellä tilikaudella. Vuonna 2020 kaupunkiin on tehty suuria investointeja vastamaan palvelutarpeeseen ja infrastruktuuriin. Näihin investointeihin sisältyvät muun muassa uusi koulupäiväkoti, sekä liikenneympyrä ja liittymä. (Järvenpään kaupunki 2021, 11). Toimintakertomuksessa kommentoidaan myös kaupungin taloudellista tilannetta. Kaupungissa ollaan huolissaan päätyemisestä kriisikunnaksi. Järvenpään kaupungin taseen ja konsernin taseen alijäämät olivat lähellä täyttää kriisikuntakriteerit kyseisellä tilikaudella. Kriisikunnaksi lukeutuminen saattaisi vaarantaa kaupungin itsemääräämisoikeutta (Järvenpään kaupunki 2021, 16.)

4. Aineiston kerääminen ja analyysimenetelmät

Jo tutkimussuunnitelmaa tehdessä oli jo selvää, että tarvitsen tutkimuskysymyksiin vastaamiseen itse kerättyä aineistoa. Kotimainen tutkimus kuntien väestönkasvusta vaikutti keskittyvän enimmäkseen muuttotappiollisten kuntien tarkasteluun. Tämän tutkimuksen aihe keskittyy väestömäärän nopeaan lisääntymiseen, sen vaikutuksiin kunnalle ja kunnallistaloudelle, sekä siihen liittyviin investointeihin ja riskeihin. Näistä aiheista löytyi jonkin verran tutkimusta ja sivuhuomioita aikaisemmasta tutkimuskirjallisuudessa, mutta oman aineistoni rooli nousi nopeasti merkittäväksi.

Tarvitsin siis paljon tutkimuksen teemoihin liittyvää aineistoa. Aihepiiri on laaja ja syyt väestönkasvulle ja sen vaikutuksille ovat varmasti monissa tapauksissa hyvin kuntakohtaisia. Päätinkin siis kerätä itse aineistoa kohdekunnasta Järvenpäästä.

Katsoin kvalitatiivisen aineistonkeruun palvelevan parhaiten tutkimuskysymysteni ratkaisemista. Kvalitatiivisella haastattelututkimuksella vastaajilla oli mahdollisuus vastata esittämiini kysymykseen laajasti, tuoden näin aineistoon vastauksien lisäksi oleellisia perusteluita ja johtopäätöksiä. Katsoin myös saavani tutkimuksessa mahdollisesti tarvittavan kvantitatiivisen datan esimerkiksi Tilastokeskuksen materiaaleista.

Keräsin tämän kvalitatiivisen aineiston puolistrukturoidulla teemahaastattelulla. Perustelen menetelmän valintaa sillä, että puolistrukturoidulla teemahaastattelulla pystyin haastattelutilanteessa esittämään jatkokysymyksiä ja vaihtamaan kysymysten järjestystä, mikä oli tärkeitä eri alojen asiantuntijoita haastatellessa. Se mahdollisti myös haastattelussa opitun hyödyntämistä myöhemmissä haastatteluissa. Haastattelun teemat toivat aineiston keräämisen jälkeen tulokset helpommin käsiteltäviksi osakokonaisuuksiksi.

Toteutin aineiston keräämiseksi kolme haastattelua erilaisille Järvenpäässä vaikuttaville tahoille. Lähestyin näitä tahoja sähköpostitse ja puhelimitse. Lähetin haastateltaville henkilöille tutkimuskysymykset etukäteen. Tämän tarkoituksena oli varmistaa, että haastateltavilla on mahdollisuuksia pohtia vastauksiaan etukäteen ja mahdollisesti kerätä tietoa haastattelua varten.

Haastateltavat tahot olivat;

Järvenpään kaupungin johtoryhmän jäsen
Järvenpään kaupunginhallituksen korkea-arvoinen jäsen
Kaupungin rakennuttamis- ja kiinteistöhuollon tytäryhtiön johtoryhmän jäsen

Valitsin haastateltavat tahot mahdollisimman korkealta organisaatiosta, jotta saisin arvokasta tietoa esimerkiksi väestönkasvuun liittyvästä strategiasta ja päätöksenteosta.

Haastattelut kestivät noin 30-45min ja ne toteutettiin etänä Teamsia käyttäen. Käytin samaa haastattelurunkoa kaikissa haastatteluissa. Pyrin kuitenkin kysymään useita tarkentavia- tai lisäkysymyksiä, jos vastauksista nousi esille jotain yllättävää. Haastattelujen tuloksena sain 18-sivua litteroitua tekstiä. Eri haastateltavat vastasivat kysymyksiin erilaisista näkökulmista, minkä tuloksena oli jopa yllättävän rikas haastatteluaineisto. Muutamiiin kysymyksiin vastaajat kertoivat toisiinsa nähden vastakkaisia kantoja, mutta suurimmaksi osaksi linja oli melko yhtenäinen

Kokonaisuudessaan katson tämän tutkimuksen aineistonkeruun onnistuneen hyvin. Tuloksena oli suuri määrä aineistoa, josta sain hyvän pohjan analyysin rakentamiselle. En saanut kaikkia haluamiani tahoja kiinni, joten aineisto voisi mahdollisesti olla myös rikkaampi, mutta katsoin sen olevan riittävä tutkimuskysymysteni tarkastelemiseen.

4.1 Analyysimenetelmä

Päätin valita aineiston analyysimenetelmäksi aineistolähtöisen sisällönanalyysin. Tutkimussuunnitelmavaiheessa oletuksenani oli se, että keräämäni kvalitatiivinen aineisto tulisi olemaan merkittävimmässä roolissa tutkimuskysymyksiini vastatessa, koska aikaisempi tutkimus samasta aiheesta oli vähäistä. Aineistolähtöinen sisällönanalyysi sopii hyvin aiheisiin, jotka ovat uusia ja monimuotoisia, koska aineistoa voidaan tarkastella sen omilla ehdoilla (Paananen, 2020). Tämän perusteella aineistolähtöinen sisällönanalyysi vaikutti parhaalta vaihtoehdolta oman aineistoni käsittelemiseen. Aineistolähtöiselle sisällönanalyysille olennaista on aineiston tarkastelu siitä itsestään esiin nousevien havaintojen kautta. Sitä ei siis ohjaa mikään ennalta määritelty teoria. (Tuomi & Sarajärvi, 2018, 111.)

Aineiston kerättyäni kokosin litteroinnit yhteen dokumenttiin ja aloitin analyysin tekemisen. Aineisto sisälsi myös sellaista materiaalia, joka ei varsinaisesti auttaisi minua vastaamaan tämän tutkimuksen

kysymyksiin, joten se vaati karsintaa. Karsinnan jälkeen ryhmittelin aineiston eri tutkimuskysymyksille olennaisten käsitteiden alle, irrottaen samalla puhujan tekstistä. Viimeiseksi yhdistelin ja jaottelin aineistoa sitä kuvaavien, tutkimuskysymyksiin vastaavien otsikoiden alle. Käsittely tapahtui aineiston ehdoilla ja teoria tuli mukaan vasta tulkintaosiossa.

5. Tutkimuksen tulokset ja analyysi

Tässä osiossa tuon esille haastatteluaineiston tuloksia. Haastattelurunkoni kolme teemaa olivat väestökasvun ominaisuudet, väestönkasvuun liittyvät investoinnit ja väestönkasvuun liittyvät riskit. Nämä teemat menevät luonnollisesti päällekkäin, eikä tämän osion kappaleita voida siis täysin tulkita vain yhden teeman tai tutkimuskysymyksen kautta. Sen sijaan tämän osion alaluvut saattavat vastata useampaan tutkimuskysymykseen tai tukea näitä vastauksia.

5.1 Väestönkasvun piirteet Järvenpäässä

Haastateltavat olivat melko yksimielisiä vastauksissaan väestönkasvun ominaisuuksia käsitteleviin kysymyksiin. Järvenpää tavoittelee väestönkasvua ja samalla se pyrkii myös pitämään jo olemassa olevista asukkaistaan kiinni. Tarkempaan kasvutavoitteena on annettu noin 1,5 %-2 % vuosittainen kasvu. Tämän suuruisen väestönkasvun katsottiin olevan hallittua. Järvenpää vaikuttaa onnistuneen tässä tavoitteessa ainakin toistaiseksi, sillä sen kasvuennusteet ovat melko lähellä tätä kasvutahtia.

Järvenpään väestönkasvu on koostunut suurimmaksi osin muuttoliikkeestä ja luonnollisesta syntymästä. Myös maahanmuutto on tuonut lisää asukkaita kaupunkiin, mutta varsin maltillisesti verrattuna esimerkiksi Helsinkiin, Vantaaseen ja Espooseen. Muuttoliikkeessä kaupunkiin on korostunut noin 34-vuotiaat muuttajat, joilla ei välttämättä ole vielä lapsia. Kaupungissa on toisaalta myös paljon lapsiperheitä. Muuttajien ikärakenteen perusteella kaupunkiin on odotettavissa lisää luonnollista syntymää tulevaisuudessa. Eräs haastatelluista antoi karkean profiilin kaupunkiin tapahtuvasta muutosta ja poismuutosta; Järvenpäässä monesti asutaan, kunnes lähdetään opiskelemaan ja opiskeluiden jälkeen sinne palataan perustamaan perhe. Poismuutto johtuu siis usein korkeakoulun puutteesta kaupungissa, mutta se ilmeisesti nähdään hyvänä paikkana asua kouluttautumisen jälkeen.

5.2 Asuntopolitiikan rooli väestönkasvun kontrolloinnissa

Kaupungin kasvutavoitteita on pyritty saavuttamaan Järvenpäässä erilaisin keinoin. Erityisesti asuntopolitiikalla on voitu vaikuttaa kaupungin väestönkasvuun. Esimerkiksi suuren kerrostaloalueen valmistuessa osataan odottaa kasvupiikkiä väestönkasvussa. Asuntopolitiikkaa on säännöstelty kaupungin toimesta estämään liian nopeaa ja hallitsematonta kasvua. Viimevuosina kaupungissa on rakennettu voimakkaasti, mikä on näkynyt nopeana väestönkasvuna. Kaupungissa on myös tällä

hetkellä meneillään suuria asuntorakennushankkeita, joiden odotetaan näkymään suurena väestönkasvuna myös lähivuosien aikana.

Kaupungin asuntopolitiikka on siis tärkeä tekijä väestönkasvun kontrolloimisessa. Sen perusteiksi nostettiin väestösuunnite ja markkinaehtoisuus. Näiden perusteiden lisäksi kaupunki pyrkii myös tarjoamaan mahdollisimman monipuolisia asumisvaihtoehtoja. Tavoitteena tällä on huomioida asukkaiden asumisen ketjut ja ehkäistä tarvetta poismuutolle kaupungista elämäntilanteiden muuttuessa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kaupungista löytyy pieniä ja suuria asuntoja erilaisista hintaluokista vastaamaan erilaisiin tarpeisiin

5.3 Kasvava väestö edellyttää investointeja moniin kohteisiin

Väestönkasvuun liittyvät investoinnit olivat haastattelurunkoni toinen teema. Teemalla halusin selvittää, minkälaisia investointeja kaupunki oli tehnyt vastaamaan kasvavaa väestöä. Olennaista näiden investointien tarkastelussa oli myös selvittää, minkälaisiin haasteisiin näillä investoinneilla on pyritty vastaamaan.

Väestönkasvun edellyttämien investointien kerrottiin liittyvän suurelta osin palvelukysynnän kasvamiseen ja tarpeelle kehittää kaupungin infrastruktuuria. Väestönkasvusta johtuva palvelukysynnän kasvu on näkynyt erityisesti tarpeessa tehdä investointeja kouluihin ja päiväkoteihin. Tällä hetkellä Järvenpään Harjulan koulussa on meneillään noin 22 miljoonan kouluhanke. Tätäkin merkittävämpi kouluhanke on rakenteilla kaupungin keskustaan, johon nousee noin 37 miljoonaa maksava kampusalue. Näiden lisäksi kaupunkiin syntyvälle uudelle asuinalueelle on syntymässä pienempi, noin 8 miljoonaa maksava alakoulupäiväkoti. Kouluihin ja päiväkoteihin investoivat summat ovat siis olleet todella merkittäviä. Kaupungissa onkin puhuttu ”koulubuumista”, joka on alkanut vuonna 2017 ja oletettavasti valmistuu vuoteen 2026 mennessä.

Palvelutarjontaa tukevien investointien lisäksi kaupungissa on investoitu myös asuntojen rakentamiseen. Näiden rakennettavien asuntojen ja asuinalueiden tarkoituksena on luonnollisesti mahdollistaa tulevien muuttajien asuminen, mutta myös ehkäisemään vanhojen asukkaiden poismuuttoa. Asumisen ketjujen varmistaminen nähtiinkin haastattelujen perusteella tärkeänä. Tarjoamalla monipuolisia asumisvaihtoehtoja, asukkaat voivat muuttaa kaupungin sisällä poismuuton sijasta elämäntilanteiden vaihtuessa.

Uusien asuinalueiden rakentaminen tuo mukanaan lisää investointeja kaupungille. Uudet asuinalueet tarvitsevat palveluita kohtuullisen matkan päähän, mikä selittää osaa varsinkin kouluihin ja päiväkodeihin tehdyistä investoinneista. Taloudellisesti merkittävimpinä investointeja nostettiin kuitenkin esiin erilaiset infrastruktuurihankkeet, jotka ovat usein välttämättömiä uusille asuinalueille. Palveluiden ja infrastruktuurin lisäksi kaupungissa on myös nähty tärkeänä investoida asukkaiden viihtyvyyteen. Kasvavassa kaupungissa on kiinnitetty erityishuomiota esimerkiksi virkistysmahdollisuuksien helppoon saatavuuteen. Myös työpaikkaomavaraisuutta on pyritty kaupungissa parantamaan erilaisin investoinnein yritysalueisiin.

Kaupungin väestönkasvu on siis edellyttänyt sitä investoimaan moniin erilaisiin kohteisiin. Taloudellisesti merkittävimpiä kohteita ovat olleet infrastruktuuri ja palvelutarjontaa lisäävät hankkeet. Sote-palveluiden rooli investointimenossa ei tullut selkeästi esiin haastattelujen aikana. Syynä tähän on todennäköisesti niiden ulkoistaminen kuntayhtymälle. Kokonaisuudessaan haastateltavat näkivät Järvenpään onnistuneen hyvin vastaamaan palvelukysynnän kasvuun ja sen edellyttämiin investointeihin. Esimerkiksi kaupungin koulupaikat eivät ole päässeet täyttymään. Päiväkodeissa oli havaittu jonkinlaisia tilaongelmia, mutta tilanne myös niiden osalta nähtiin pääasiassa hyvänä. Tässä onnistuminen on kuitenkin ollut haastavaa, eikä se olisi onnistunut ilman näitä mittavia taloudellisia investointeja. Haasteita kerrottiin liittyvän myös näitä investointeja koskevaan päätöksentekoon ja suunnitteluun, mikä viittaa usein monimutkaisiin poliittisiin prosesseihin.

5.4 Haasteena nopean investointitahdin aiheuttamat talouspaineeet

Väestönkasvun haasteista puhuttaessa esiin nousivat erityisesti siihen liittyvät investoinnit. Kaupungin tiukasta taloudellisesta tilanteesta kertoo sen nopea velkaantuminen. Velkaantumisen syyksi nostettiin erityisesti kaupungin ulkopuolisella rahoituksella tehdyt investoinnit. Kuten jo edellisissä luvuissa olen käsitellyt; väestönkasvu edellyttää kaupungilta jatkuvasti investointeja vastaamaan asukkaiden kasvaneeseen palveluiden tarpeeseen. Kaupungin talous saattaisi pystyä hallitsemaan tätä investointipainetta, mutta todellinen haaste on noussut esiin yllättävien tekijöiden seurauksena. Velkaantumistahtia on selittänyt varsinkin kaupungin 1960–1980 luvuilla rakennetuissa rakennuksissa esiintyneet sisäilmaongelmat. Väestönkasvun mukana kasvavat palvelutarpeet ja vanhojen tilojen yllättävä päätyminen käyttökelvottomiksi on aiheuttanut todella suurta räsitusta kaupungin taloudelle. Väestönkasvun myötä kasvava tilatarve kaupungin palveluiden

järjestämiselle on estänyt palveluiden siirtämistä ja tiivistämistä olemassa oleviin terveisiin rakennuksiin ja luonut kovan paineen investoida uuteen rakennuskantaan nopeasti.

Investoinnit ovat siis olleet välttämättömiä ja ne on jouduttu tekemään nopealla tahdilla. Järvenpään tilanne saattaa vaikuttaa yksittäistapaukselta, mutta saman aikakauden rakennusten riskirakenteista on kärsitty myös muualla Suomessa. Päätelmänä tästä voi joka tapauksessa johtaa olennaisen väestönkasvun aiheuttaman haasteen ja riskin; Pakollisten investointien rasittaessa kunnan taloutta, voivat yllättävät shokit helposti johtaa sen ylikuormittumiseen.

Entä miten kaupungissa on pyritty hallitsemaan tästä tilanteesta palveluntarjonnalle aiheutuvia riskejä? Investointien onnistumista pidettiin tiukassa taloudellisessa tilanteessa erityisen tärkeänä, mikä on ymmärrettävää. Tätä silmällä pitäen strategian ja suunnitelmallisuuden rooli on korostunut ja uusia ratkaisuja pyritään tekemään mahdollisimman etupainotteisesti. Väestösuunnitteella, väestön rakenteen ennustamisella ja maapoliittisilla ratkaisuilla on suuri rooli palveluverkon rakentamisessa. Tavoitteena on siis määrittää uudisinvestoinnit ja olemassa olevat kohteet tukemaan kaupungin muuttuvaa väestöä. Näiden toimien onnistumisen todennäköisyyttä parantaakseen kaupungissa on käytetty paljon myös erilaisten konsulttien palveluita.

Huomattavana tekijänä kaupungin velkaantumista selittää myös se, että uudet rakennukset on pääsääntöisesti rakennettu kaupungin omaan taseeseen. Esimerkiksi elinkaarimalleja, joissa kaupunki vuokraa tiloja yksityisiltä omistajilta määräajaksi, ei ole kaupungissa tehty käyttötalouskulujen eliminoimiseksi. Tähän päätökseen ovat vaikuttaneet matala korkotaso ja näiden investointien tuotto-odotukset verotuloina ja maanmyyntivoitoina tulevaisuudessa. Haastateltavat näkivät tämän pääosin hyvänä pitkän aikavälin ratkaisuna.

Väestönkasvun aiheuttamana suurena haasteena on siis esiintynyt sen vaatimien investointien aiheuttama paine kunnan taloudelle. Tähän liittyy olennaisesti, Järvenpäässä realisoitunut, riski talouden ylikuormittumisesta, mikäli kaupungin joutuu reagoimaan taloudellisesti yllättäviin kustannuksiin tai hankkeisiin. Näiden riskien hallitsemiseksi investointien onnistuminen tulee varmistaa erityisen tarkasti. Väestönkasvun hallitseminen ja ennakointi on tärkeä osa tätä prosessia, kuten myös investointien pitkän aikavälin taloudelliset vaikutukset.

5.5 Haasteena epävarmuus tulevaisuuden kehityksestä

Kysymyslomakkeen viimeisen teeman tarkoituksena on tarkastella väestönkasvuun liittyviä riskejä ja niiden hallintaa. Kuten edellä olevista kappaleista voidaan nähdä, Järvenpäässä on tehty paljon erilaisia toimia vastaamaan väestönkasvun mukanaan tuomiin ilmiöihin. Tämän riskejä käsittelevän teeman tarkoitus oli ensisijaisesti vastata tutkimuksen toiseen alakysymykseen väestönkasvuun liittyvistä riskeistä ja niiden hallinnasta. Tämän lisäksi se vastaa kuitenkin myös pääkysymykseen, onhan näiden riskien ennakoiminen ja niihin vastaaminen todellinen haaste kaupungille. Teema kytkeytyy myös toiseen alakysymykseen väestönkasvuun liittyvistä investoinneista, sisältäähän jokainen investointi jo oletusarvoisesti jonkinlaisia riskejä.

Kuten aikaisemmista osioista tulee ilmi, väestönkasvu on vaatinut kaupungilta monia tulevaisuuteen suuntautuvia toimia. Nämä toimet edellyttävät luonnollisesti ennakointia tulevaisuudessa tapahtuvissa suuntauksissa ja ilmiöissä. Muuttajien erilaiset palvelutarpeet, vapaa liikkuvuus ja erilaiset trendit ovat usein vaikeasti ennustettavissa. Päätösten tekemiseen tulevasuuteen suuntautuvan ennakkoinnin perusteella sisältyykin aina riskejä. Jos ennusteet eivät pidäkään paikkaansa, näkyy se myös kaupungin tekemissä ratkaisuissa, jotka voivat olla taloudellisesti merkittäviä.

Asuntopolitiikka nousi aikaisemmin esille kaupungin tärkeänä väestönkasvun kontrollin työkaluna. Sen käyttöön nähtiin kuitenkin liittyvän joitakin riskejä. Esille nousi riski tietyn tyyppisten asuntojen yli- tai alitarjontaan, millä olisi luonnollisesti vaikutusta niiden hintatasoon. Eräs haastattelija ilmaisi huolen erityisesti pienten asuntojen ylitarjonnasta. Hintojen vaihtelu ja epätasapaino saattaa vaikuttaa merkittävästi kaupungin väestönrakenteeseen tulevaisuudessa. Tietyt asumisen trendit nähtiin haasteena myös tilan riittävyden kannalta. Järvenpää on pinta-alaltaan pieni ja valmiiksi tiivisti asuttu kaupunki. Jos esimerkiksi omakotitaloasuminen nostaisi huomattavasti suosiotaan tulevaisuudessa, voisi siitä aiheutua huomattava tilahaaste kaupungille ja riski tonttivarannon ehtymiselle. Haastateltavat näkivät myös virkistysalueiden ja kaupungin kulttuuriperintökohteiden säilyttämisen tärkeäksi, mutta tilan kannalta haasteelliseksi.

Väestönkasvuun, sen ennakoimiseen ja siihen liittyviin toimiin liittyy siis riski informaation paikkansapitämättömyydestä. Tulevaisuutta ennakoivan tiedon voi harvoin olettaa olevan täysin varmaa. Mahdollisimman tarkan tiedon hankkiminen voidaan nähdä myös väestönkasvuun liittyvänä haasteena. Tähän tietoon liittyvät epävarmuudet voidaan taas nähdä väestönkasvuun liittyvinä riskeinä. Haasteena nousi esille myös kaupungin pieni maantieteellinen koko. Tämä haaste onkin paljolti kaupunkikohtainen, joka todennäköisesti jäisi tarkastelun ulkopuolelle useampia kuntia

koskevassa tutkimuksessa. Se tuo kuitenkin esille oleellisen seikan kasvavan kaupungin kasvavasta tilatarpeesta ja eri asumismuotojen vaikutuksista.

5.6 Haasteena palveluiden järjestäminen riittävästi, tasapuolisesti ja taloudellisesti

Haastateltavat nostivat esiin lyhyesti, mutta olennaisuutta korostaen esille myös haasteen kaupungin palvelutarjonnan pysymisestä mukana väestönkasvun lisäämässä kysynnässä. Erityisinä nostoina tuli esille varhaiskasvatus, koulutuspalvelut ja terveyspalvelut. Näistä palveluista korostuivat erityisesti koulutus ja varhaiskasvatus, sillä kuntaliitolla on merkittävä rooli terveyspalveluiden järjestämisestä Järvenpäässä. Palveluiden järjestämishaaste liittyy olennaisesti aikaisemmissa osioissa käsiteltyihin investointeihin ja niiden aiheuttamaan epävarmaan taloudelliseen tilanteeseen. Kuntien lakisääteisinä palveluina ne tulisi pystyä hoitamaan velkaantumatta enempää.

Ylipäätään väestönkasvuun liittyvä haaste on väestön segregoituminen. Koko ajan maapolitiikassa pidettävä huolta siitä ettei alueet eriydy. Ja Järvenpäässä siinä on mukavasti onnistuttu, mutta tätä on hyvä pitää koko ajan agendalla, ettei muodostu sellaisia kaupunginosia, johon ei haluta muuttaa tai jossa väestö olis huomattavasti huonommassa asemassa. (Eräs haastateltavista)

Haasteena ei myöskään ole pelkästään näiden palveluiden kokonaiskapasiteetin nostaminen tarvittavalle tasolle. Väestönkasvuun liittyväksi haasteeksi nostettiin myös alueellisten erojen hallinta. Tärkeäksi tavoitteeksi nostettiin mahdollisen kaupunginosien välisen segregaatian ehkäiseminen. Tärkeäksi työkaluksi tämän tavoitteen ratkaisuksi nähtiin palveluiden tasapuolinen saatavuus eri osissa kaupunkia. Väestönkasvu luo olennaisen lisähaasteen kasvattamalla palveluntarpeita usein epätasaisesti. Jos palveluiden tasapuolisessa järjestämisessä epäonnistutaan, voi lopputuloksena esimerkiksi yhden alueen koulut olla täynnä, kun toisella alueella kouluissa olisi runsaasti ylimääräistä tilaa. Tähän haasteeseen vastaamisen katsottiin olevan pitkälti hyvin onnistunutta kaupungissa ja koulupaikkoja oli avoinna tasaisesti eri puolilla kaupunkia. Päiväkodeissa oli havaittu jonkin verran tilaongelmia alueittain. Kaupungin pieni koko on tarjonnut kuitenkin tämänkaltaisten ongelmien ratkaisuun helpotusta. Välimatkat ovat pisimmilläänkin melko lyhyitä kaupungin sisällä, mikä helpottaa palvelunsaatavuuden lisäksi myös erilaisten infrastruktuurihankkeiden rakentamista.

Palvelutarpeiden kasvu oli siis oletettavasti yksi merkittävimmistä väestönkasvuun liittyvistä haasteista. Palveluiden kapasiteetin ohella myös niiden alueellinen saatavuus on varmistettava.

Väestönkasvuun liittyväksi haasteeksi voidaan siis lukea myös alueellisten erojen hallinta kaupunginosien välillä. Tämän epäonnistuminen voi aiheuttaa riskin alueiden erittymisestä, eli segregatiosta, joka voi aiheuttaa kaupungille uusia haasteita tai ongelmia tulevaisuudessa.

5.7 Riskinä kaupungin liiallinen velkaantuminen, osaratkaisuna joustavammat investoinnit?

Kuten jo aiemmissa osioissa on tullut ilmi; väestönkasvuun liittyviin haasteisiin vastaaminen on vaatinut kaupungilta nopeaa investointitahtia. Tämä oli osittain oletukseni jo etukäteen esimerkiksi kaupungin tilinpäätöksen perusteella. Tähän liittyvistä riskeistä kysyttäessä vastaajat nostivat esille useita huolenaiheita. Näiden investointien seurauksena kaupunki on joutunut ottamaan suuren määrän velkaa, mikä kaventaa kaupungin taloutta. Velkaantuminen Järvenpäässä ei kuitenkaan yksinään johdu yksin väestönkasvun edellyttämistä investoinneista. Taustalla on nopealla tahdilla esiintyneitä sisäilmaongelmia, joihin on jouduttu reagoimaan väestönkasvun takia nopeasti. Vanhan rakennuskannan riskirakenteet muodostavat erittäin suuren riskin myös tulevaisuudessa, sillä niiden ennustamisen nähtiin olevaan vaikeasti arvioitavissa.

Velkaantuminen nopealla tahdilla on edellyttänyt kaupungilta erilaisia taloudellisia sopeuttamistoimia. Toimet nähtiin tarpeelliseksi, mutta niiden seurauksena kaupungissa on jouduttu tekemään riskejä sisältäviä ratkaisuja. Ongelmalliseksi nähtiin varsinkin investoinnit. Kaupungin kasvaessa sen tarpeet eivät ole laskemassa, mutta investointitaakkaa on jouduttu keventämään. Kaupungissa onkin jouduttu siirtämään osaa investoinneista pitkällekin tulevaisuuteen. Osaa investoinneista ei ole myöskään voitu tehdä tarvittavalla volyyymilla. Esimerkiksi sisäilmaongelmista kärsiviä, elinkaarensa loppupuolella olevia rakennuksia on jouduttu peruskorjaamaan, vaikka uuden rakentaminen olisi ollut normaalitilanteessa pitkällä aikavälillä järkevämpää. Osa investoinneista on myös toteutettu aikaisempaa pienempinä ja osa on jouduttu karsimaan kokonaan. Esimerkiksi koulujen neliömääriä on jouduttu tietyissä tilanteissa pienentämään, mikä voi johtaa laajennustarpeisiin oletettua nopeammin.

Kaupungin taloudellinen tilanne ja nopeasti kasvavat tarpeet ovatkin pakottanut sitä tekemään päätöksiä ehkä tarvittavaa lyhyemmän aikavälin tähtäimellä. Nämä päätökset ovat aiheuttaneet mahdollisia riskejä ja haasteita tulevaisuudessa. Vastaajat näkivät nämä riskit kuitenkin melko hyvin hallituiksi. Kaupungissa onkin käytetty erilaisia työkaluja näiden riskien ja haasteiden ratkaisemiseksi. Kaupungissa tehdään viiden- ja kymmenen vuoden investointisuunnitelmia, joita pidetään aktiivisesti ajan tasalla. Näitä investointeja tarkkaillaan jatkuvasti ja erityisesti

tarveharkinnan merkitys on korostunut taloudellisesti tiukkoina aikoina. Jos mahdollista, hankkeiden kokoa on kutistettu ja niitä on siirretty tulevaisuuteen, keventäen näin investointitaakkaa. Riskienhallinta näkyy myös toteutuneissa investoinneissa. Erityisesti rakennusten laatuun ja pitkäikäisyyteen on panostettu. Rakennusten elinkaarta on pidennetty myös niiden joustavuuteen panostamalla. Rakennuksissa hyödynnetään erilaisia tilaratkaisuja, jotka mahdollistavat niiden käyttämisen moneen erilaiseen toimintaan. Esimerkiksi jos oppilaiden määrä putoaa koulurakennuksessa, voidaan rakennusta silti käyttää toisenlaisen palvelun järjestämiseen. Rakennuksia ei myöskään tehdä tyhjäksi, vaan ne pyritään täyttämään mahdollisimman oikea-aikaisesti valmistumisen kanssa. Kaupungissa on myös perustettu kiinteistötoimen allianssi tekemään tarveharkintaa ja huolehtimaan kiinteistöjen asianmukaisesta ylläpidosta.

Meil tehdään viiden- ja kymmenen vuoden investointisuunnitelmia ja niitä päivitetään koko ajan ja se oikeasti tarkoittaa, että niitä käydään tarkkaa läpi ja arvioidaan sitä tarvetta. Ja voiko jotain pienentää tai tarvitaanko johonkin mut se analyysi tulee virkamiehiltä ja päättäjät päättää ja tulee aika vaikeitakin päätöksiä siitä, että joudutaan siirtää jotain eteenpäin” (Yksi haastateltavista)

Väestönkasvun riskiksi voidaan lukea kaupungin velkaantuminen, mikä saattaa olla seurauksena talouden ylikuormittumisesta. Velkaantuminen ja tiukat taloudelliset ajat saattavat muodostua uusiksi haasteiksi ja riskeiksi, sillä väestönkasvu edellyttää mahdollisesti suurtenkin investointien tekemistä, jotka tulisi pitkän aikavälin kestävyuden vuoksi tehdä tarvittavalla mittakaavalla. Näiden riskien hallitsemiseksi kaupungin tulisi panostaa rakennuskantansa pitkäikäisyyteen ja investointien tarveharkintaan. Joustavat ratkaisut investoitavissa kohteissa voivat parantaa niiden käyttöikä, hyödyllisyyttä ja näin hillitä investointimenoja pitkällä aikavälillä.

5.8 Sote uudistuksen mahdollinen vaikutus väestönkasvusta aiheutuville haasteille ja riskeille

Kysyin haastateltavilta myös heidän näkökantaansa siihen, millaisia vaikutuksia kaavailulla Sote-uudistuksella olisi väestönkasvuun liittyviin investointeihin ja riskeihin. Kaupunki on siirtynyt uudistuksen suuntaan kuulumalla Keski-uudenmaan soten kuntayhtymään, joka järjestää julkiset sote-palvelut jäsenkuntiensa alueella. Haastateltavat uskoivat nykyisen tilanteen näyttävän sote-palveluiden osalta näyttävän melko samalta kuin tulevassa hyvinvointialueessa. Tulevaisuudessa näihin palveluihin tehtävät investoinnit suoritettaisiin todennäköisesti muualla kuin kaupungin toimesta.

6. Tulkinta

Jälkeen päin mietittynä kerätty aineisto osoittautui varsin monipuoliseksi ja onnistuneeksi. Ehkä yllättävin piirre tässä aineistoissa oli se, että palvelukentän mukana pysyminen väestönkasvussa jäi niin vähälle tarkastelulle. Järvenpäässä palveluiden järjestäminen vaikuttikin onnistuneen varsin hyvin, eikä yksityiskohtaisia kuvauksia siihen liittyvistä haasteista tullut juuri ilmi. Sen sijaan investoinneista sain kerättyä enemmän ja mielenkiintoisempaa aineistoa kuin ehkä tutkimukseen lähtiessäni oletin. Muuten aineisto oli monelta osin pitkälti odotetun kaltainen.

Tässä osiossa tarkoitukseni on tarkastella analyysin eri kohtia hieman tarkemmin ja samalla pohtia niiden merkityksiä syvällisemmin. En löytänyt tutkimuksen aikana suurta määrää verrattavissa olevaa tutkimusta, mutta näen aineiston vertailemisen varsinkin muuttoliikettä koskevaan tutkimukseen mielekkääksi.

Väestönkasvuun näyttäisi aineiston perusteella liittyvän monenlaisia haasteita ja riskejä, joita Järvenpäässä on jouduttu kohtamaan. Olennaisimmilta työkaluilta väestönkasvun onnistuneessa hallinnassa vaikuttaisi olevan strategia ja suunnittelu. Tieto siitä kuinka paljon-, mistä koostuva- ja minne kohdistuva väestönkasvu auttaa kuntaa varautumaan palvelutarjonnan kehittämiseen ja kasvattamiseen. Näiden tietojen selvittäminen on kuitenkin jo haaste itsessään. Liikkuvuus on Suomessa vapaata ja ihmisten motiivit voivat olla vaikeasti arvioitavissa. Asuntopolitiikalla ja erilaisilla väestösuunnitteilla kunta voi kuitenkin osittain tietää ja hallita tulevaa kehitystä. Kunnan oma varautuminen ja osaaminen väestönkasvun hallinnan osa-alueissa on siis keskeisenä avaimena näiden haasteiden hallinnassa

Seuraavaksi tarkastelen sitä, minkälaisia toimia kaupungissa on tehty vastaamaan uusien- ja vanhojen asukkaiden tarpeita. Alkuperäisenä oletukseni oli se, että kaupungissa on tehty investointeja tukemaan sen väestönkehitystä. Tutkimuskysymysten perusteella oleellista oli kuitenkin selvittää se, miten kaupungissa on tehty näitä investointeja sekä minkälainen vaikutus niillä on ollut kaupungin talouteen.

Aineistosta nousi esiin useita tehtyjä investointeja. Asuntotuotanto, infrastruktuuri ja palvelutoiminta nousivat esille keskeisimpinä kohteina. Kaupungin asuntotuotannosta nousi esille sen pyrkimys asuntotuotannon monipuolistamiseen ja näin vastaamaan asukkaiden erilaisiin tarpeisiin. Tuotantoa

ei siis tehdä pelkän markkinaehtoisuuden perusteella, mikä viittaa tiettyjen kohderyhmien houkuttelemisesta kaupunkiin. Kydön ja Kral-Leszczynskan (2013, 106–107) tutkimuksessa todetaan kuntien houkuttelevan tiettyntyyppisiä muuttajia, sekä näiden muuttajien erilaiset tarpeet. Omat tulokseni vaikuttavat olevan melko siis hyvin linjassa tämän toteaman kanssa, mikä toisaalta oli odotettavaa.

Suurista investointihankkeista puhuttaessa erityisesti juuri koulu- ja päiväkotihankkeet nousivat esille merkittävimpinä. Näiden lisäksi infrastruktuurihankkeet nousivat esille varsinkin rahallisesti merkittävinä. Yllättävästi suurimpana haasteena ei kuitenkaan vaikuttanut olevan uusien tilojen rakentaminen, vaan vanhojen rakennusten putoaminen pois yhtäaikaaisesti. Sisäilmaongelmien ja kasvavan kysynnän yhtälönä kaupungissa on päällä suuri investointipaine, joka aiheuttaa ongelmia sen taloudelle. Halu pitää käyttökustannukset pieninä, investointeja on tehty velalla kaupungin omaan taseeseen. Sisäilmaongelmien ja väestönkasvun yhteisvaikutus oli mielestäni mielenkiintoinen löytö. Se kuvaa hyvin sitä, miten väestönkasvu syö paljon resursseja kaupungin taloudelta, joka ei välttämättä kestä samaan aikaan tapahtuvia yllättäviä kriisejä. Tämä löydös vaikutti tutkimuksen kannalta tärkeältä, sillä se oli toteutunut riski, jonka syy-seuraussuhde oli osoitettavissa aineistosta.

Väestönkasvun suurimpana haasteena Järvenpäässä näyttäisi siis olevan samaan aikaan ilmenevät yllättävät ja ennakoimattomat tapahtumat. Väestönkasvu rasittaa kunnan taloutta ja palvelutuotantoa lyhyellä aikavälillä, mikä tekee näistä tapahtumista erityisen raskaita. Tämä myös korostaa vielä lisää suunnittelun ja strategian tärkeyttä väestönkasvuun varautumisessa. Sisäilmaongelmia voi olla vaikeaa tai jopa mahdotonta ennustaa, mutta kaupunki olisi mahdollisesti säädellyt väestönkasvuun, jos nämä tulevat ongelmat olisi tiedetty ennalta. Vaikeasti ennustettaviin tapauksiin on voitu kuitenkin reagoida erilaisilla yleispätevillä ratkaisuilla. Esimerkiksi joustavuus rakennettavissa kohteissa vaikutti loistavalta keinolta varautua erilaisiin väestönkasvusta johtuviin tarpeiden muutoksiin.

Nykytilanteessa toteutuneena riskinä Järvenpäässä oli myös se, ettei väestönkasvuun liittyviä investointeja ole voitu rahoittaa tulorahoituksella, vaan niiden toteuttamiseen kaupungissa on jouduttu ottamaan velkaa. Tämä vaikuttaa suurelta tekijältä Järvenpään nopeasti kasvaneeseen kuntakonsernin lainakantaan, joka oli vuonna 2019 9130,5e per asukas, eli noin 2000e kaikkien kuntien keskiarvoa korkeampi (Tilastokeskus, 2021). Velkaantuminen on luonnollisesti jo itsessään riskialtista ja se saattaa kaventaa kaupungin taloutta ja toimintaa tulevaisuudessa. Nopea velkaantuminen painostaa myös siirtämään tarpeellisia investointeja tulevaisuuteen, mikä voi olla

tulevaisuuden kehitykselle haitallista. Tämä voi kuitenkin talouden puitteissa olla välttämätöntä. Tämän kaltainen investointien kasautuminen voi olla siis todellinen haaste ja riski kasvavalle kaupungille. Liika velkaantuminen ei välttämättä ole aina kestävä vaihtoehto ja kunnan tulisi siitä huolimatta suoriutua lakisääteisistä palveluistansa. Velkaantuminen näytti kuitenkin melko väistämättömältä suuntana Järvenpään tilanteessa.

Huomioitavaa on kuitenkin näiden taloudellisten ilmiöiden aikaväli. Väestönkasvuhan kuitenkin lisää kaupungin verotuloja pitkällä aikavälillä. Kuten Aron (2008) analyysi näyttää, Järvenpää on kuitenkin saanut houkutelluksi paljon sen taloudelle hyödyllisiä, sekä enimmäkseen palveluita vähän käyttäviä muuttajia. Tilanne saattaisi siis näyttää paljon nykyistä huonommalta, jos esimerkiksi työssäkäyvien osuus muuttajista olisi huomattavasti nykyistä pienempi. Tälläkin hetkellä korkotason muutokset tai mahdollinen kriisikuntamenettelyyn päätyminen saattaisi johtaa kaupungin tilanteen heikkenemiseen myös pitkällä aikavälillä. Voidaankin siis varoivaisesti todeta, että uusien asukkaiden ominaisuuksilla on suuri vaikutus väestönkasvun haasteisiin. Huolenaiheina nostetut aiheet, kuten segregatio ja palvelukentän mukana pysyminen voisivat olla huomattavasti suurempia, jos uudet asukkaat olisivat palveluriippuvaisempia tai esimerkiksi syrjäytymisvaarassa olevia.

Haastateltavat näkivät kuitenkin Järvenpään onnistuneen varsin hyvin vastaamaan väestönkasvun mukanaan tuomiin haasteisiin. Alueiden eriytyminen on pysynyt kurissa ja palveluiden saatavuus näytti hyvältä eri puolilla kaupunkia. Erilaisia ongelmia on tunnistettu ja niiden ratkaisua on organisoitu. Apuna on toisaalta toiminut myös kaupungin pieni pinta-ala. Kokonaisuutena Järvenpää näyttää siis selviytyneen väestönkasvusta varsin mallikkaasti. Tämä selviytyminen ei ole kuitenkaan ollut helppoa, vaan se on vaatinut toimivaa strategiaa, suunnittelua ja toimeenpanoa. Taloudellisesti kaupunki on kuitenkin joutunut ottamaan erilaisia riskejä, joiden vaikutukset pystytään kokonaan ymmärtämään vasta tulevaisuudessa.

Aikaisempi tutkimus aiheesta oli niukkaa, mutta pääsääntöisesti linjassa tässä tutkimuksessa kerätyn aineiston kanssa. Kydön ja Kral-Leszczynskan (2013, 106–107) tulkinta tietynlaisista kuntien tavoittelemista muuttajista vaikutti pitävän melko hyvin paikkansa. Haastateltavat eivät kuitenkin suoraan sanoneet tavoitteiden keskittyvän edellä mainitussa tutkimuksessa luokiteltuihin ryhmiin, vaan kaupungin kerrottiin tavoittelevan mahdollisimman monipuolisia muuttajia. Kuitenkin Aron (2018) tilastot tuovat ilmi juuri Kydön ja Kral-Leszczynskan (2013, 106–107) ihannemuuttajien suuren osuuden Järvenpäähän kohdistuneessa väestönkasvussa, minkä perusteella haastatteluissa annettua vastausta tulisi kenties tarkastella kriittisesti. Myös Okon, Miittilän ja Oikkarisen (2000, 10)

kuvausta kasvavien kuntien tulevien verorahojen sitomista investointeihin, altistaen sen näin erilaisille riskeille, voidaan pitää tämän aineiston perusteella todenmukaisena. Kokonaisuudessaan siis aiheesta löytämäni aikaisempi tutkimus on siis melko hyvin linjassa tämän tutkimuksen kanssa.

7. Johtopäätökset ja pohdinnat

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli luoda katsaus väestönkasvun haasteisiin. Tarkoituksena oli lähestyä aihetta myös siihen liittyvien investointien ja riskienhallinnan näkökulmasta. Tämän osion alussa on lueteltu johtopäätöksiä, jotka liittyvät vahvasti tutkimuksen aikana kerätyn aineiston tulkintaan. Kappaleen loppuosassa on pyritty tiivistämään vastaukset tämän tutkimuksen kysymyksiin.

Nopea väestönkasvu haastaa kunnan rakenteita ja palveluita, edellyttäen siltä suuria investointeja infrastruktuuriin, palveluiden järjestämiseen, uusien asuntojen rakentamiseen ja näitä tukeviin kohteisiin. Kasvupaine ja resurssien niukkuus vaativat investoinneilta joustavuutta vastaamaan muuttuvan kunnan tarpeisiin. Riskejä hallitakseen väestönkasvua tavoittelevien kuntien tulisikin perehtyä omaan kykyynsä vastata kasvavaan investointipaineeseen

Eräänä suurena nopean väestönkasvun haasteena kunnissa on sen vaatimien investointien aiheuttama taloudellinen rasitus, mikä voi johtaa taloudellisiin ongelmiin kaupungin joutuessa reagoimaan nopeasti yllättäviin kustannuksiin tai muutoksiin. Tästä johtuvilla velkaantumisella saattaa olla pitkäaikaisia taloudellisia ja toiminnallisia vaikutuksia. Kasvua itsessään voidaan ajatella investointina, joka näistä riskeistä huolimatta voi kasvattaa kunnan tuloja tulevaisuudessa.

Väestönkasvun haasteita ei tulisi tarkastella ainoastaan koko kunnan tasolla, vaan myös asuinalueittain. Pahimmillaan palvelutarjonnan tai infrastruktuurin erot asuinalueiden välillä saattavat aiheuttaa näiden alueiden eriytymistä toisistaan. Väestönkasvun haasteena ei ole siis vain palvelukapasiteetin nostaminen, mutta myös palveluiden saatavuuden takaaminen eri puolilla kuntaa.

Suunnittelu ja strategia ovat kunnan tärkeimpiä työkaluja väestönkasvun haasteisiin vastaamisessa. Haasteena onkin väestönkasvun tulevaisuuden suuntauksien ja trendien arviointi. Väestönkasvuun liittyvät toimet ovat usein tehtävä ennen kasvua, minkä vuoksi luotettavan tiedon löytäminen on riskienhallinnan kannalta erittäin tärkeää.

Tämän tutkimuksen tutkimuskysymys on: Minkälaisia haasteita nopea väestönkasvu voi aiheuttaa kaupungille ja sen taloudelle. Pääkysymyksen lisäksi tutkimuksella on kaksi alakysymystä;

- 1. Minkälaisia investointeja väestönkasvu on edellyttänyt Järvenpäässä?

- 2. Minkälaisia riskejä väestönkasvuun liittyy ja miten niitä voidaan hallita?

Tässä osiossa on pyritty vastaamaan näihin kysymyksiin mahdollisimman tiiviisti.

Vastauksena pääkysymykseen nousi esiin useita erilaisia haasteita. Ensimmäinen haasteena on väestönkasvusta aiheutuva palvelukysynnän kasvu ja siihen vastaaminen. Haasteena ei ole pelkästään kapasiteetin nostaminen, mutta myös saatavuuden varmistaminen tasaisesti eri puolilla kuntaa. Väestömäärän nopea lisääntyminen haastaa myös kunnan infrastruktuurin toimivuutta ja tilankäyttöä. Väestönkasvusta lisääntyvin tarpeiden ennakointi on myös todellinen haaste päätöksiä tehdessä. Taloudellisista haasteista merkittävimmäksi nousi väestönkasvun nostama investointipaine, joka kaventaa kunnan taloutta.

Vastauksena ensimmäiseen alakysymykseen, väestönkasvu on edellyttänyt investointeja erityisesti palveluntarjontaan, asuntoihin ja infrastruktuuriin. Investoinnit ovat olleet usein taloudellisesti merkittäviä. Väestön kasvaessa investoinneista on pyritty tekemään mahdollisimman joustavia ja pitkäikäisiä.

Vastauksena toiseen alakysymykseen, väestönkasvu ja siihen liittyvät investoinnit sisältävät monenlaisia riskejä. Kasvaneesta investointitahdistista johtuva talouden kaventuminen saattaa johtaa velkaantumiseen, mikä sisältää useita riskejä liittyen kunnan toimintaan ja talouteen tulevaisuudessa. Riskinä on myös hallitsematon väestönkasvu, mikä saattaa tarkoittaa alueiden eriytymistä ja ongelmia tuottaa tarvittavaa määrää palveluita. Väestönkasvun liittyvien riskien hallinta lähtee väestönkasvun kontrolloimisesta ja hallinnasta. Tulevaisuuden suhdanteiden ja tarpeiden arviointi on myös riskienhallinnan keskiössä. Investointipaineen aiheuttamia riskejä hallitaan panostamalla kohteiden laatuun, joustavuuteen sekä yleiseen tarveharkintaan.

7.1 Kritiikki

Tämän tutkimuksen tuloksiin on suhtauduttava kuitenkin kriittisesti. Case tutkimuksena aineistosta esille nousseet ilmiöt ovat mahdollisesti paljolti sidoksissa Järvenpään ominaispiirteisiin. Tutkijan oma tulkinta ei välttämättä onnistu eliminoimaan kaikkia näitä sidonnaisuuksia. Samalla vastaavan aikaisemman tutkimuksen vähyys vaikeuttaa näiden tulosten yleistämistä muualle Suomeen ja maailmalle. Toisaalta väestönkasvu on keskittynyt pieneen osaan Suomea ja varsinkin Järvenpään lähikuntien kehitys on ollut pitkälti saman kaltaista ja tapahtunut melko samankaltaisissa olosuhteissa.

Aineistosta nousi esille monenlaisia asioita, mikä oli myös sen vahvuus. Toisaalta tutkimuksessa en päässyt kovin syvälle näihin teemoihin ja vastaukset jäivät monelta osin melko yleiselle tasolle. Tutkimus voikin toimia laajana katsauksena väestönkasvun haasteisiin, mutta se kaipaisi jatkotutkimusta syventymään näiden haasteiden eri osa-alueisiin.

7.2 Pohdinta ja jatkotutkimus

Kokonaisuutena olen tämän tutkimukseen tuloksiin varsin tyytyväinen. Järvenpään tutkiminen antoi paljon tietoa väestönkasvun vaikutuksista muuttovoitollisessa kunnassa. Haastateltavat onnistuivat tuomaan esille aiheeseen liittyviä ilmiöitä useasta näkökulmasta, mikä täydensi tutkimuksen aineistoa. Tämä oli itselleni melko yllättävää, sillä aikaisemman teorian vähyyys vaikeutti sopivien haastattelukysymysten rakentamista. Tutkimuskysymykset saivat mielestäni riittävät vastaukset tämän tutkimuksen luonnetta ajatellen, joten katson tutkimuksen onnistuneen tehtävässään. Toisaalta tutkimuskysymykset liittyivät vahvasti toisiinsa ja vastausten erittely kysymyksittäin jäi mielestäni hieman sumuiseksi. Parhaan kuvan saamiseksi kaikkia kysymyksiä tulisikin mielestäni käsitellä yhtenä kokonaisuutena.

Mielestäni paras käyttäjäkohderyhmä tämän tutkimuksen tuloksille olisi muut aiheesta kiinnostuneet tutkijat. Myös Suomalaiset kasvavat kaupungit pystyisivät mahdollisesti hyödyntämään tutkimuksen tuloksia toiminnassaan ja omaa tutkimustoimintaansa ajatellen. Kuten jo kritiikki- kappaleessa mainitsin; tutkimus tarjoaa melko laajan kuvan aiheeseen, mutta se ei pääse kovin syvälle tutkittavaan ilmiöön. Löydökset ovat toki mielenkiintoisia, mutta niiden hyödyllisyys tulisi parhaiten esiin jatkotutkimuksella.

Jatkotutkimusaiheena olisi mielekästä toteuttaa laajempi vertaileva tutkimus aiheesta. Olisi mielenkiintoista tietää, jos esimerkiksi useista taajamista koostuvat kunnat ovat kokeneet erilaisia haasteita kuin Järvenpää. Tai vaihtoehtoisesti tarkastella sellaisia kuntia, joiden väestönkasvu on koostunut huomattavasti palveluita enemmän kysyvistä väestönryhmistä. Toisaalta kiinnostavaa olisi toteuttaa kvantitatiivinen tutkimus siitä, mistä syistä Järvenpää on onnistunut houkuttelemaan paljon ja varsin laadukkaita muuttajia.

8. Lähteet

Aro, T & Haanpää, S. (2018) KUUMA-kuntien muuttoliikkeen taloudelliset vaikutukset. Aluekehittämisen konsultointitoimisto MDI. Haettu osoitteesta: <http://www.mdi.fi/content/uploads/2018/04/KUUMA-kuntien-muuttoliikeanalyysi.pdf> (Viitattu 15.05.2021)

Järvenpään kaupunki, 2020, tilinpäätös 2019. Haettu osoitteesta: <https://www.jarvenpaa.fi/files/81e01e9a2ed1eabe61a9a32ac0f1f33a158e7861/tilinpaatos-2019.pdf> (Viitattu 20.03.2021)

Järvenpään kaupunki, 2021, tilinpäätös 2020. Haettu osoitteesta: [https://jarvenpaa.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_2932021/Jarvenpaan_kaupungin_konsernitilinpaatos\(19589\)](https://jarvenpaa.cloudnc.fi/fi-FI/Toimielimet/Kaupunginhallitus/Kokous_2932021/Jarvenpaan_kaupungin_konsernitilinpaatos(19589)) (Viitattu 18.05.2021)

Kuntalehti (2018) Järvenpää kasvaa nopeimmin Manner-Suomen kaupungeista. Haettu osoitteesta: <https://kuntalehti.fi/uutiset/talous/jarvenpaa-kasvaa-nopeimmin-manner-suomen-kaupungeista/> (Viitattu 20.02.2021)

Kuntaliitto (2020), Tietoja kuntasektorin velkaantumisesta. Haettu osoitteesta: <https://www.kuntaliitto.fi/sites/default/files/media/file/Tietoja%20kuntasektorin%20velkaantumisesta.pdf> (Viitattu 19.03.2021)

Kuntaliitto (2020), Kuntien velkaantuminen. Haettu osoitteesta <https://www.kuntaliitto.fi/talous/kuntatalouden-tilastot/kuviot/kuntasektorin-velkaantuminen> (Viitattu 19.03.2021)

Kytö, H & Kral-Leszczynska, M. (2013) Muuttoliikkeen voittajat ja häviäjät. Kunnallisan kehittämissäätö. Vammalan kirjapaino Oy, Sastamala: 2013. Haettu osoitteesta: https://kaks.fi/wp-content/uploads/2014/01/Kyt%C3%B6_Kral-Leszczynska.pdf (Viitattu 13.05)

Nivalainen, S & Volk, R. (2002) ”Väestö ja hyvinvointipalvelut vuonna 2030: alueellinen tarkastelu”, Sosiaali ja terveysministeriön julkaisuja, ISSN 1236-2050; 2002:15, Helsinki. 2002. Haettu osoitteesta: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/69984/hyvinvointipalvelut.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Viitattu 14.5)

Okko, P. Miettälä, A & Oikonen, E (2000). Muuttoliike pakottaa rakennemuutokseen. Kunnallisan kehittämissäätöön tutkimusjulkaisut, nro 24. Vammalan kirjapaino Oy, Vammala: 2000. Haettu osoitteesta: <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2013/01/Muuttoliike-pakottaa-rakennemuutokseen.pdf> (Viitattu 18.05.2021)

Paananen, H (2020). Laadullinen sisällönanalyysi. HALTVA12 Tutkimuspraktikum luentomateriaalit, kevät 2020. (Viitattu 19.05)

Rehunen, A., Helminen, V. & Honkatukija, J. (2019) Alueiden dynamiikan uusi vaihe: kuinka asukkaiden ja työntekijöiden Suomi jäsentyy 2020-luvulla? Haettu osoitteesta:

<https://labour.fi/t&y/alueiden-dynamiikan-uusi-vaihe-kuinka-asukkaiden-ja-tyontekijoiden-suomijasenty-2020-luvulla/> (Viitattu 20.03.2021)

Sördeling, I. (2002) Muuttoliike väestöllisenä ilmiönä - miksi ihmiset muuttavat? Teoksessa Pitkänen, K. Artikkeleita Suomen väestötutkimuksesta s. 193–219. Haettu osoitteesta: <https://blogs-helsinki-fi.libproxy.tuni.fi/avoinvaestotiede/files/2014/12/soderling.pdf> (Viitattu 16.05.2021)

Tervo, H. (2019), Kaupungistuminen kiihtyy: säilyykö alueellinen tasapaino? Kansantaloudellinen aikakauskirja, 115(2), 254–262. Haettu osoitteesta: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/64793/1/low331086773kaksisuus22019176x245copy4250.pdf> (Viitattu 21.03.2021)

Tilastokeskus (2011) Suomessa väki keskittyy taajamiin. Haettu osoitteesta: https://www.stat.fi/tup/vl2010/art_2011-12-16_001.html (Viitattu 15.05.2021)

Tilastokeskus (2021) Kuntien avainluvut 2015–2021. Haettu osoitteesta: <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2021&active1=SSS> (Viitattu 20.02.2021)

Tuomi, J & Sarajärvi, A. (2009). Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi

9. Liitteet

9.1 Haastattelurunko

Teema 1: Väestönkasvun ominaisuudet

1. Minkälaisia tavoitteita Järvenpäässä on annettu väestönkasvuun liittyen?
2. Onko jokin tietty väestönkasvun tekijä (esim. luonnollinen syntyminen, muuttoliike, maahanmuutto) korostunut Järvenpäässä? Onko tästä aiheutunut lisähaasteita?

Teema 2: Väestönkasvuun liittyvät investoinnit

1. Minkälaisia haasteita väestönkasvu on aiheuttanut kaupungin palvelutarjonnalle ja infrastruktuurille?
2. Mitkä ovat olleet taloudellisesti merkittävimmät investointinne vastaamaan väestönkasvusta lisääntyneitä kysyntää?
3. Minkälaisia keinoja on käytetty väestönkasvuun liittyvien taloudellisten investointien rahoittamisessa?
4. Millainen strateginen ja suunnitelmallinen näkökulma Järvenpäässä on väestönkasvuun liittyviin investointeihin?

Teema 3: Väestönkasvuun liittyvät riskit

1. Mitkä ovat suurimmat väestönkasvuun liittyvät haasteet Järvenpäässä?
2. Minkälaisia vaikutuksia nopealla väestönkasvulla on lyhyellä ja pitkällä aikavälillä? (Esim. Velkaantuminen ja kasvavat verotulot)
3. Minkälaisia riskejä liittyy nopean väestönkasvun edellyttämään investointitahtiin?
4. Miten näitä riskejä hallitaan?
5. Miten katsoisitte kaavaillun Sote-uudistuksen vaikuttavan väestönkasvusta johtuviin investointeihin ja riskeihin Järvenpäässä?